

Kanjon Jadove

foto: Domagoj Perkić

JAPODSKA NEKROPOLA U ŠPILJI U KANJONU JADOVE

PIŠU: Krešimir Ragu •, Hrvoje Cvitanović
Speleološki klub "Ursus spelaeus" - Karlovac

UVOD

Špilja u kanjonu Jadove otkrivena je od arheologa D. Perkić 2002. godine, u sklopu arheološkog pregleda terena za potrebe gradnje Brze ceste Udbina – Gornja Ploča, kada je uočen povoljan položaj špilje i ulomci keramike na površini predšpiljskog prostora. Procijenjeno je da je prije izgradnje ceste potrebno provesti zaštitna arheološka istraživanja.

Tako su od 18. studenog do 14. prosinca 2002. godine vršena arheološka istraživanja ove špilje u sklopu zaštite kulturnih dobara na Brzjoj cesti Udbina - Gornja Ploča.

Istraživanja je vodio Krešimir Ragu • uz stručnu pomoć Jasmine Osterman (dipl. arheolog) – zadužena za crtanje i dokumentaciju i Hrvoja Cvitanovića (speleolog iz SK «Ursus spelaeus» iz Karlovca) – zadužen za speleologiju i speleološko crtanje i dokumentaciju. U radovima su u izuzetno teškim uvjetima sudjelovali i Igor Humjan, Nebojša Đerić. Koordinator od strane Arheološkog odjela Uprave za zaštitu kulturnih dobara Ministarstva kulture Republike Hrvatske bio je mr. Luka Bekić.

PRISTUP I POLOŽAJ OBJEKTA

Od mjesta Lovinac kreće se prema selu Gornja Ploča. Na prvom velikom raskršću skreće se desno prema Udbini. Na oko 2 km nalazi se naselak Lazići. Iz Lazića makadamskim putem prema zaselku Čuturilo, te kanjonom Jadove uzvodno oko 500 m gdje se na desnoj obali nalazi ulaz u špilju.

Koordinate ulaza su

X= 4924, 158
 Y=5553,090
 Z=610 m

OPIS OBJEKTA

Špilja u kanjonu Jadove nalazi se ispod stijene visoke oko 10 m. Ulaz u špilju je dimenzija 2 x 1,5 m, otkud se kanal blago uspinje prema sjeverozapadu. Do dužine od 9 m prosječna širina kanala je 1,2 m, a visina oko 2,2 m. Na 9. metru od ulaza strop se spušta na svega 0,6 m, dok je širina kanala na tom mjestu 0,5 m. Nakon provlačenja ulazi se u manju dvoranicu dimenzija 3 x 1,6 m. Kanal i dalje ima isti smjer i pad. Na kraju dvoranice postoji stepenica visine 1 m koja se slobodno ispenje. Od tog mjesta špilja je zasigana, a kanal koji vodi dalje je širine od 0,8 do 1 m i nakon 5 m spušta se 1 m na stari nivo (otud pa do kraja špilja gotovo da i nema pad.). Nakon spuštanja kanal se još suzuje (0,6 m) i tako nastavlja u dužinu od 4,5 m gdje ulazi u drugu dvoranicu. Na ulasku u dvoranu kanali

se granaju u tri smjera, sjever, jug i sjeverozapad. Sjeverni kanal je dužine visine 4 m; južni je dugačak 3,5 m i visok 4 m. Sjeverozapadni kanal nastavlja se na glavni pravac pružanja špilje i ukupno je dugačak 8,5 m, dok je visina 4 m.

Tlo u objektu je prekriveno pijeskom, kršljem i sigovinom. Špilja je izgrađena u dolomitnim vapnencima donje Krede. Ukupna dužina objekta je 32,5m, dok je dubina +1 m.

TERENSKA ISTRA • IVANJA

Zbog visokog vodostaja Jadove osiguran je stalan prijevoz ljudstva i opreme do špilje čamcem uz osiguranje u slučaju etom. Istovremeno je dio ekipe tražio ima li još speleoloških objekata i pronašao poluspilju na 70-ak metara zračne udaljenosti od prve, s lijeve strane Jadove. Oba objekta su topografski snimljena i nacrtana u mjerilu 1:100 (S. K. «Ursus spelaeus» iz Karlovca), a predšpiljski prostor je očišćen od raslinja.

Pri arheološkom pregledu špilje ustanovljeno je sljedeće:

- površinski nalazi ulomaka keramike na predšpiljskom prostoru
- površinski nalazi ulomaka keramike u ulaznom dijelu špilje
- površinski nalazi ulomaka keramike u dvoranici
- od polovice do kraja tlo špilje, kanali i dvorana (osim naravno zasiganih stijena) je prekriveno crnom izgorenom zemljom koja je nivelirana vodom. Ovaj crni sloj je površinski vrlo bogat nalazima ulomaka keramike i kostiju, a najbogatiji je nalazima u dvoranici pri kraju špilje. Arheološki pregled poluspilje nije dao rezultata.

Pokupljeni su i evidentirani površinski nalazi na ulazu u špilju. Postavljene su dvije sonde: sonda 1 (sonda pravih stranica SZ 1,1m, SI 2m, JI 2,3m, a JZ stranica nepravilnog oblika određena JZ zidom špilje) na špiljskom ulazu i sonda 2 (S i J stranice po 1m, a Z i I stranice po 1,5m).

Iako se radilo o zaštitnim arheološkim istraživanjima, posebno se pažljivo radilo u sondi 2, gdje je vođena precizna dokumentacija o svakom nalazu i bilježene su relativne koordinate x, y, z (u cm) svakog

važnijeg nalaza, a ostali nalazi (ulomci keramike i komadi kostiju ucrtavani su u tlocrt u mjerilu 1:10). Uočeni slojevi su evidentirani kao stratigrafske jedinice (SJ) i od svakog sloja je izdvojen uzorak za analizu (također sa relativnim koordinatama x, y, z u cm). Sve visine su mjerene nivelirom i letvom.

Špilja je dala bogate nalaze:

- ljudskih kostiju i zubi, te životinjskih kostiju
- ostataka paljevine
- ulomaka keramičkih posuda
- komadić kožne
- ulomaka brončanog nakita: brončana igla, više ulomaka brončane ogrlice, brončane pločice.

Iskopane 2 sonde unutar poluspilje i nisu dale nikakve arheološke nalaze.

Jedino je sonda ispred poluspilje dala nešto ulomaka prapovijesne keramike vjerojatno ostatke prapovijesnog vatrišta.

ANALIZA KOŠTANOG I DENTALNOG MATERIJALA

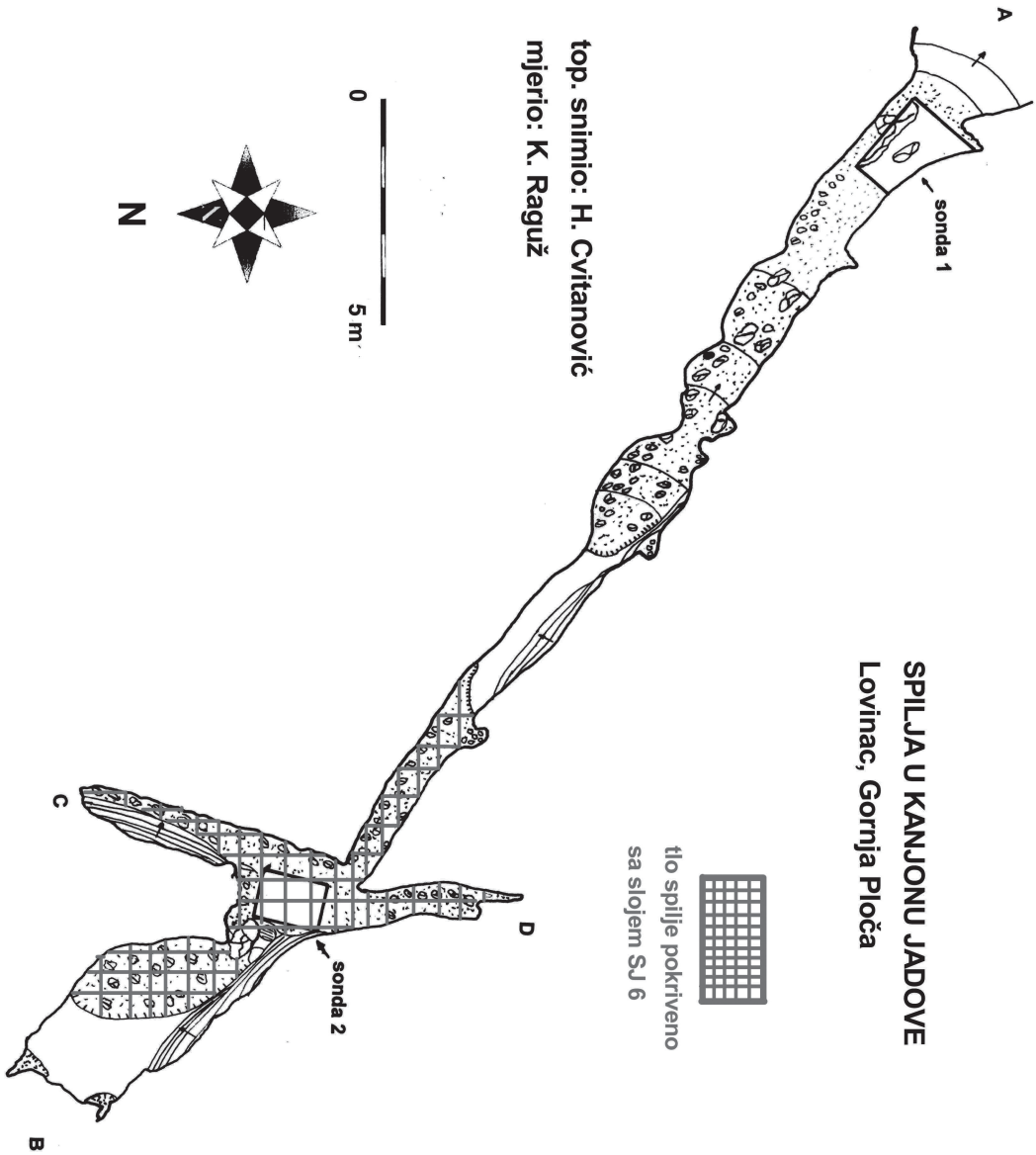
Istraživani fragmenti su srednje do loše očuvani, preteno su to kosti dugih tijela bez zglobnih površina. Izdvojeni su koštani ostaci sedam osoba različite starosne dobi (od 5-45 godina) kao i koštani ostaci nekoliko vrsta životinja: govedo (*Bos sp.*) svinja (*Sus sp.*), zec (*Lepus europaeus, L.*), srna (*Capreolus capreolus L.*).

Osoba A se prema odredbi starosne dobi opisuje kao juvenilis (7-9 godina). Osoba B, najvjerojatnije

Pogled s lijeve obale na ulaz u špilju

foto: Hrvoje Cvitanović

je kulturni sloj star između 2800 i 2913 godina.

ZAKLJUČAK

U probnim zaštitnim istra•ivanjima špilja u kanjonu Jadove ustanovljeno je da je špilja mjesto prapovijesne nekropole, a da je polušpilja privremeno boravište sa vatrištem na predšpiljskom prostoru.

Istra•ivanje špilje dalo je izvanredne arheološke rezultate:
- radi se o barem sedam osoba različitog spola i starosne dobi koji su izlo•eni na kraju špilje i zapaljeni zajedno sa popudbinom za drugi svijet (keramičke posude i •ivotinjske kosti – hrana)

- analiza keramike i brončane ogrlice nađenih u špilji (restauraciju brončanog nakita i komadića ko•e radio je Damir Doračić restaurator Arheološkog Muzeja u Zagrebu, a rentgensku fluorescenciju Siniša Repec iz Dr•avnog inspektorata RH) ukazuje na dataciju nalaza na kraj kasnog brončanog doba

- keramika nađena ispred polušpilje je tipična za kasno brončano doba
- analiza uzorka metodom C 14 je pokazala starost od 2800 do 2900 godina što je upravo kraj kasnog brončanog doba.

Dakle, svi rezultati ukazuju da se radi o Japodskoj nekropoli sa kraja kasnog brončanog doba.

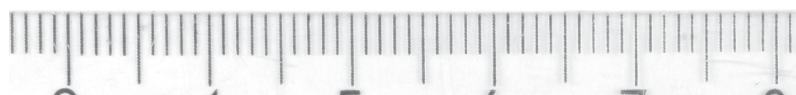
NAPOMENA: Sonda 1, 2 i 3 polušpilje i sonda 1 špilje su dovršene, dok sonda 2 u špilji još ima sloja SJ 10 koji treba skinuti (prema dosadašnjim rezultatima ispod SJ 10, koji je arheološki sterilan, trebao bi biti kamen •ivac.

Dalje arheološko istra•ivanje ove špilje vjerojatno bi dalo cjelovitiji uvid u ovaj arheološki lokalitet, ali to neka ostane za neka buduća vremena.

Dijelovi brončane spiralne ogrlice

foto: Damir Doračić

muškarac, odrasla je osoba starosne dobi između 35 i 45 god. Zubne površine su izuzetno abradirane. Osoba C je juvenilis, 9-11 godina. Osoba D, starosne dobi 5 godina + 6 mjeseci. Osoba E, 21-24 godine, najvjerojatnije je •ena. Na gornjem dijelu očne orbite zamjećuje se bla•i oblik zaliječene cribra orbitalia (Prema mnogim autorima to je jedan od najranijih znakova anemije koja se javlja u djetinjstvu.). Osoba F, odrasla, najvjerojatnije •enska osoba, starosne dobi od 25-35 godina. Od osobe G, juvenilisa 9-13 godina, očuvan je samo fragment donje vilice s nekoliko zuba. Makromorfološku analizu je napravila Zdravka Hincak, dipl.ing..

ANALIZA METODOM C 14

Analizu uzorka 7 (iz sloja SJ 6, špilja u kanjonu Jadove, sonda 2, - uzorak izvađen 5. prosinca 2002.) je napravio Dr. J. van der Plicht – Centrum voor IsotopenOnderzoek, Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen.

Analizom uzorka 7 je ustanovljena starost kulturnog sloja SJ 6 (sloj paljevine u kojem su bili svi nalazi) od 2685 ± 45 godina. Kalibracijom rezultata analize dobivena je vjerojatnost od 95.4% da

LITERATURA:

- BENAC A., Prediliri, Protoiliri i Prailiri-neki novi aspekti, Balcanica VIII, Beograd, 1977.
- ČOVIĆ B., Ličko-podvelebitsko područje, PJZ IV, Sarajevo, 1983
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Naselje i grobovi prahistorijskih Japoda u Vrepcu, VAMZ I, Zagreb, 1958
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Rezultati istra•ivanja japodske nekropole u Kompolju 1955-56, VAMZ 3-sv.2, Zagreb, 1961.
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Zaštitna iskopavanja pećine Golubinjače kod Kosinja, VAMZ 3 -sv.4, Zagreb, 1970, str. 93-115
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Cerovačka donja špilja, VAMZ 3-sv.4, Zagreb, 1970 (a), str.93-108
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Istra•ivanje brončanog i •eljeznog doba na teritoriju prahistorijskih Japoda, Pregled naučnih radova II, Zagreb, 1970 (b)
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Nekropola prahistorijskih Japoda u prozoru kod Otočca, VAMZ 3-sv.6-7, Zagreb, 1972-73, str. 1-45
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Istra•ivanje japodskih naselja u Prozoru kod Otočca, VAMZ 3 ser-sv.9, Zagreb, 1975, str. 1, 3-11
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Područje Like od ranog brončanog doba do dolaska Rimljana, Arheološka problematika Like, „Lika” – znanstveni skup, Otočac; Split, 1975 (b)
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Sahranjivanje na centralnoj japodskoj teritoriji, Naučni skup Beograd, 1979
- DRECHSLER-BI•IĆ R. -MALEZ M., Nekropola Brončanog doba u pećini Bezdanjači kod Vrhovina, VAMZ 3-sv. 12-13, Zagreb, 1979-80
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Srednje brončano doba u Lici i Bosni, PJZ IV, Sarajevo, 1983
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Jozgina pećina, VAMZ 3-sv.XV, Zagreb, 1982, str. 268-269
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Brončano doba u pećinama Like, Deveti jugoslavenski speleološki kongres, Karlovac 1983, Zagreb, 1984
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Japodska grupa, PJZ V., Sarajevo 1987
- DRECHSLER-BI•IĆ R., Istra•ivanje Jozgine pećine u Trnovcu Ličkom, Arheološki radovi i rasprave JAZU, sv. 10, Zagreb, 1987, str. 53-70
- MALEZ M., Cerovačke pećine, Zagreb, 1965

NECROPOLIS IN A CAVE IN THE JADOVA CANYON

This cave in the Jadova canyon was discovered in 2002 by the archaeologists working on the building site of Udbina – Gornja Ploča highway. Some ceramics had been found in front of the cave and it was decided to start archaeological diggings before the road construction.

The diggings took place from November, 18 to December 14, 2002, with the help of members of the speleological society «Ursus spelaeus» from Karlovac.

The cave is 32 meters in length and at its very end a necropolis of the Illyrian tribe Japodi was discovered. The site was used as a burial ground.

Later analyses have shown that 7 people, 5 to 45 years of age, were buried there. Besides ceramics several bronze spiral necklaces were found. The C 14 method showed that the sample, 2800 to 2900 years old, dated back to the end of the Bronze Age.